

Artikkeli

VERTAISARVIOITU
KOLLEGIALT GRANSKAD
PEER-REVIEWED
www.tsv.fi/tunnus

Journalismia opiskelleiden uraorientaatiot ja liikkuminen median ammattikentällä

Median ammattikentän on sanottu muuttuneen rajoiltaan ja muodoltaan niin joustavaksi, että sillä työskentelevien ammatillisista urista on tullut entistä sirpalemaisempia ja yksilöllisempiä. Tässä artikkelissa tarkastelemme tilannetta vastikään journalistikoulutuksen saaneiden näkökulmasta. Kuvaamme 43 suomalaisen korkeakouluopiskelijan uraorientaatioita valmistumisen kynnyksellä, ja seuraamme heidän ammatillisia polkujaan vuoden 2020 lopusta vuoden 2023 loppuun. Tarkastelemme myös sitä, millaisessa suhteessa orientaatiot ovat liikkumiseen median ammattikentällä. Aineisto koostuu teemahaastatteluista ja kyselyistä. Teoreettinen viitekehys yhdistää Bourdieun klassista kenttäteoriaa median ammattikentän nykyisiin piirteisiin sekä uratutkimuksen käsitteisiin. Tutkimuksemme osallistujat tunnistivat mahdollisuuden vaihtaa median ammattikentällä ammatista toiseen, esimerkiksi journalismista viestintään, mutta silti osallistujat yleisimmin hakeutuivat vain tietyn ammattialan tehtäviin. Palkkatyö osoittautui selvästi yrittäjyyttä tai freelanceriutta suositummaksi. Vaikka ammatillisia polkuja tyypillisesti luonnehti prekaarius, monet etenivät median ammattikentällä yllättävänkin nopeasti kohti sen arvostettua ja vakaata ydintä. Sillä, millainen osallistujan uraorientaatio oli valmistumisen kynnyksellä, ei ollut suurta yhteyttä liikkumiseen ammattikentän hierarkiassa.

AVAINSANAT: journalismi, kenttäteoria, journalistiopiskelijat, mediatyö, median ammattikenttä, viestintäammattilaisuus, uraorientaatio

Median murroksesta on puhuttu siitä lähtien, kun digitalisoituminen alkoi muuttaa mediaorganisaatioiden toimintatapoja ja vaikuttaa niiden ansaintamalleihin. Aikanaan kohtuullisen vakaa ala muuttui entistä ennakoimattommaksi. Media- ja viestintäalan murrokseen ovat vaikuttaneet suuret trendit, kuten yksilöllistyminen, hyperkapitalismi ja globalisaatio sekä yhteiskunnan verkostomaisuuden korostuminen (Deuze 2007, 1–4). Kaikki nämä vaativat Mark Deuzen mukaan mediatyötä tekeville erityisen paljon itseenäisyyttä, joustavuutta sekä epävarmuuden sietoa. Deuzen (2007) tavoin sisällytämme mediatyön ja median ammattikentän käsitteisiin journalismin lisäksi myös viestintätöiden ja viestinnän ammatit.

Median murroksen vuoksi suomalaisessa ammattijulkisuudessa on puhuttu siitä, että mediatyö on muuttunut entistä vaativammaksi ja uuvuttavammaksi, prekaarisuus on lisääntynyt ja siksi myös siirtyminen tehtävästä toiseen, esimerkiksi journalismista viestintään, on yleistä (Korhonen 2020; Ylhävuori 2021).¹ Alalla on pitkään puhuttu myös yrittäjyyden ja itsensä työllistämisen lisääntymisestä (esim. Lehtonen 2013). Samalla suhde työelämään ylipäätään näyttää muuttuneen: nuorelle sukupolvelle työ ei ole samassa määrin velvollisuus tai itseisarvo kuin aiemmille sukupolville, vaan työssä korostuu sen merkityksellisyys itselle ja vapaa-aikaa arvostetaan aiempaa enemmän (Pyöriä ym. 2017, 88–91; Siltala 2020, 121–122).

Tarkastelemme tässä artikkelissa mediatyötä tulokkaiden näkökulmasta. Erilaisiin media- ja viestintäammatteihin päätymistä voisi lähestyä monesta eri lähtökohdasta; koulutetaanhan suomalaisissa oppilaitoksissa useisiin erilaisiin viestinnän ja median tehtäviin eikä alalla vaadita muodollisia tutkintoja. Tässä artikkelissa olemme valinneet lähtökohdaksi journalistikoulutuksen. Suomenkielistä tutkintokoulutusta journalismista annetaan kahdessa yliopistossa (Jyväskylä, Tampere) ja kolmessa ammattikorkeakoulussa (Haaga-Helia, Turku ja Oulu).² Tähän tutkimukseen osallistuvat ovat opiskelleet Tampereen yliopistossa joko journalistiikan tai visuaalisen journalismin maisteriohjelmassa tai Turun ammattikorkeakoulussa media-alan koulutusohjelmassa journalismin opintopolulla. Tutkimme näiden vastikään journalistikoulutuksen saaneiden uraorientaatioita ja ammatillisia polkuja opintojen ja työelämän välisessä nivelvaiheessa. Samalla valotamme sitä, kokevatko tulokkaat työelämän suomalaisen median ammattikentällä sirpaleiseksi, epävarmaksi ja joustavuutta vaativaksi.

Journalismia opiskelleet tarjoavat tarkastelulle kiinnostavan lähtökohdan, koska digitalisoinnin tuoman murroksen vuoksi journalismia on käsitelty kriisin näkökulmasta (Steenssen ja Westlund 2020, 76–79): alalla on ollut irtisanomisia, journalistiset organisaatiot ovat joutuneet kehittämään uusia verkkoon sopivia julkaisutapoja sekä etsimään uusia ansaintamalleja sen vuoksi, että suuri osa mainosrahoituksesta on siirtynyt globaalien verkkojättien käsiin. Lisäksi viime vuosien kriisit ovat vaikuttaneet media-alaan etenkin paino- ja jakelukustannusten nousun, mainonnasta saatavien tulojen vähenemisen ja heikentyneen kysynnän vuoksi (Paasivirta 2023, 26). Tilastokeskuksen (2024a) mukaan media- ja viestintäalan työttömien työnhakijoiden määrät ovat kuitenkin olleet laskussa: vuonna 2022 työttömänä oli 735 journalistia ja 297 viestijää, kun kaksi vuotta aiemmin työttömiä journalisteja oli ollut 1 025 ja työttömiä viestijöitä 453. Toimialan työmarkkinatilanne vaikuttaa Suomessa tällä hetkellä kohtuulliselta, mutta se on altis heilahteluille. Artikkelissa perehdymme siihen, millaista tällaiselle alalle on tulla töihin journalismia opiskelleena.

Toimialan nopeasta teknologisesta kehityksestä ja alan epävakauudesta huolimatta journalismi on hakutilastojen mukaan pysynyt nuorten keskuudessa suosittuna ammatillisena suuntautumisvaihtoehtona.³ Alalle pyrkivillä olisi siksi hyvä olla jonkinlainen suuntaava ajatus siitä, mitä mediassa haluaa tehdä ja mikä on itselle mahdollista (esim. Deuze 2007, 100–106). Aiemman suomalaisen tutkimuksen mukaan journalistiksi opiskelevien näkemyksissä on korostunut varsin perinteinen orientoituminen toimittajan ammattiin ja objektiiviseen raportointiin (Zilliacus-Tikkanen ym. 2016). Moni on silti kokenut huolta työllistymisestään journalistina ja pitänyt mahdollisena, että journalistikoulutus avaa ovia myös muihin luovien alojen tehtäviin (Mäenpää 2015, 32). Aiempi tutkimus ei ole juurikaan kiinnittänyt huomiota siihen, kuinka työmarkkinoille konkreettisesti siirrytään opintojen jälkeen (ks. kuitenkin Lehtonen 2013). Ovatko

Deuzen (2007) hahmottelemat mediatyöhön vaikuttavat suuret trendit muuttaneet myös suomalaisten alalle pyrkivien ammatillista orientaatiota aiempaa joustavammaksi esimerkiksi tehtävänkuvien suhteen tai muokanneet polkua median ammattilaiseksi entistä liikkuvammaksi?

Tämä artikkeli tuo uutta tietoa siitä, miten journalismia korkeakoulussa opskelleet henkilöt suhtautuvat media- ja viestintäalan töihin sekä siitä, millaisiin tehtäviin journalismia opiskelulla voi 2020-luvulla päätyä. Artikkelin taustalla on tutkimushanke, jossa olemme seuranneet 43:a journalismia korkeakouluissa opiskellutta vuoden 2020 lopusta lähtien, ja tarkoituksemme on jatkaa seurantaa aina vuoteen 2029 saakka (Ahva ym. 2022, 4–9; Järvipetäjä ym. 2024). Olemme keränneet aineistoa haastattelemalla ja kyselyjä tekemällä. Seurannan ensimmäinen vaihe vuoden 2020 lopusta vuoden 2023 loppuun antaa meille tässä artikkelissa mahdollisuuden etsiä vastausta kolmeen tutkimuskysymykseen:

1. Millaisia olivat journalismia opiskelleiden uraorientaatiot valmistumisen kynnyksellä?
2. Mihin he liikkuvat median ammattikentällä ensimmäisen kolmen seurantavuoden aikana?
3. Millaisessa suhteessa uraorientaatiot olivat ammattikentällä liikkumiseen?

Esittelemme seuraavaksi artikkelin teoreettisen viitekehyksen, jossa liitämme mediatyöhön kenttäteorian ja uratutkimuksen käsitteitä. Kuvaamme sitten aineistomme ja analyysitapamme, minkä jälkeen analyysiluvuissa vastaamme kolmeen tutkimuskysymykseemme.

Median ammattikenttä ja sille sijoittuminen

Sovellamme tässä artikkelissa Pierre Bourdieun (esim. 1987; 2005) ajatusta ihmisen toiminnassa muodostuvista erilaisista kentistä eli monien ulkoisten ja sisäisten voimien jännitteessä muodostuvista alueista, joilla kullakin on omanalaisensa tavat määritellä kentällä toimivien ihmisten valtaa ja asemaa. Olemme yhdistäneet klassiseen kenttäteoriaan media- ja viestintäalan konkreettisempia ominaisuuksia, ja tähän kokonaisuuteen viittaamme termillä median ammattikenttä. Täsmennämme tätä ymmärrystä neljän keskeisen piirteen eli laveuden, vuorovaikutteisuuden, toiminnassa kertyvien pääomien ja kentän hierarkkisyyden avulla.

Ensinnäkin median ammattikenttä on laeva. Bourdieu on itse sijoittanut median osaksi kulttuurituotannon kenttää, johon kuuluvat muun muassa kirjallisuus, taide, journalismi ja muut joukkoviestimet (Benson ja Neveu 2005, 5; Bourdieu 2005, 29). Toisaalta hän on myös esittänyt, että journalismia voisi käsitellä omana kenttänään (Bourdieu 2005), ja näin onkin myöhemmässä tutkimuksessa tehty (esim. Benson ja Neveu 2005; Maares ja Hanusch 2022; Vos 2016). On esitetty, että journalismin kentällä on omat toimijansa ja sääntönsä, joiden olennainen tehtävä on suojella journalismin ammatillista autonomiaa (Waisbord 2013, 88–93). Omassa tutkimuksessamme ei kuitenkaan ole mielekäästä rajata median ammatillista kenttää pelkästään journalismiin, sillä tällöin monet tutkimamme henkilöt siirtyisivät tarkastelun ulkopuolelle. Tämä liittyy journalismin ja ei-journalismin hämärtyneisiin ammatillisiin rajoihin tilanteessa, jossa lähes kuka tahansa voi julkaista journalismin kaltaista sisältöä verkossa olematta varsinaisesti journalisti (esim. Loosen 2015) ja jossa liikkuvuus yhdeltä ammatilaiselta

torilta toiselle on yleistynyt (Deuze 2007). Esimerkiksi siirtyminen journalismista poliittiseen viestintään ja takaisin on tullut entistä hyväksyttävämmäksi (Fisher 2017). Suomessa konkreettinen esimerkki media-ammattien raja-aitojen madaltumisesta on se, että Journalistiliiton jäseneksi pääsevät nykyään henkilöt, jotka ansaitsevat ”vähintäänkin merkittävän osan tuloistaan työllä, joka sisältää journalistisia elementtejä tai media-alan työtä”.⁴

Median ammattikentän laveuden vuoksi on paikallaan palata takaisin Bourdieun ajatukseen kulttuurituotannon kentästä ja päivittää sitä Deuzen (2007) mediatyön käsitteellä. Deuze viittaa tällä työhön, jota tehdään kaikilla mediavälitteisillä luovilla kulttuurialoilla, joissa suunnitellaan, tuotetaan ja jaellaan sisältöjä ja brändejä. Näitä ovat etenkin 1) mainonta, PR-viestintä ja markkinointi, 2) pelisuunnittelu, 3) journalismi sekä 4) televisio- ja elokuvatuotannot. Kaikilla näillä aloilla luodaan (ja myydään) kulttuurisia tuotteita, joiden tehtävänä on informoida, vaikuttaa, viihdyttää, tuottaa sosiaalista vuorovaikutusta sekä tarjota yksilöille aineksia identiteetin rakennukseen (emt., 45–59).

Salla-Maaria Laaksosen ja Mikko Villin (2022, 1) mukaan mediatyön yleistymiseen ovat viime vuosina vaikuttaneet uusien digitaalisten toimijoiden sekä sosiaalisen median tulo, yleisön muuttuneet kulutuskäytännöt, kasvanut kilpailu ihmisten ajasta sekä sen tuottama tarve strategiseen viestintään ja brändien rakentamiseen. Suomalaisilla media- ja viestintäalan työmarkkinoilla journalistiset työpaikat ovat vähentyneet ja muut viestinnän työtehtävät lisääntyneet (Ahva ym. 2022, 36; Grundström 2020, 9). Deuze (2007, 100–106) esittää, että tässä tilanteessa tulevien media-ammattilaisten, myös journalistien, ammatilliset polut ovat luultavammin joustavampia kuin edeltäjiensä, sillä he voivat siirtyä tehtävästä, organisaatiosta tai verkostosta toiseen kasvattaen samalla yksilöllistä osaamistaan ja arvostustaan ammattikentällä.

Toinen keskeinen piirre on median ammattikentän ymmärtäminen vuorovaikutteiseksi alueeksi, jossa journalismia sekä muita sisältöjä tuottavat yksilöt ja organisaatiot toimivat ja hakevat paikkaansa suhteessa muihin kentän toimijoihin (ks. Benson ja Neveu 2005, 4; Vos 2016, 386). Kenttä siis rakentuu toimijoiden keskinäisessä vuorovaikutuksessa sekä suhteessa sitä ympäröiviin kenttiin, kuten talouden ja politiikan kenttään (Bourdieu 2005). Tämä tarkoittaa, että kentälle sijoittumiseen vaikuttavat aina myös toiset toimijat: heidän paikkansa ja arvostuksensa. Bourdieu myös tähdentää, että kentillä käydään kamppailuja arvovallasta ja siitä, kuka saa määritellä mitä pidetään arvokkaana (Bourdieu 1987, 105).

Vuorovaikutteisuuden vuoksi kentän ja sen liepeiden toimijat tai vaikkapa uudet tulokkaat voivat omalla toiminnallaan myös muuttaa kenttää. Bourdieun (1987, 106) mukaan kentän rakenteet tosin tuottavat enemmän pysyvyyttä kuin muutosalttiutta esimerkiksi sen vuoksi, että tulokkaat sopeutuvat kentän kirjoittamattomiin arvoihin ja sääntöihin siinä määrin, että he omaksuvat ne ajan mittaan osaksi olemustaan, habitustaan. Voidakseen toimia työelämässä tulokkaiden täytyy siis sisäistää kentän rakenteelliset toimintatavat habitukseensa. Esimerkiksi Jenni Mäenpään ja Laura Ahvan (2017) tutkimuksen mukaan työelämässä toimivilla journalisteilla on yhtenevämmät näkemykset ammatistaan kuin juuri valmistuneilla.

Kolmanneksi median ammattikenttää ja sille sijoittumista määrittää se, millä tavoin kentällä kerrytetään erilaisia pääomia ja mistä nämä pääomat koostuvat (Bourdieu 1986). Taloudellinen pääoma viittaa rahan ja muihin varoihin (Benson ja Neveu 2005, 3). Myös median ammattikentällä hyvä ansiotaso, työsuhteen vakaus ja toimeksiantojen runsaus parantavat yksilön asemaa. Taloudellisen pääoman kartuttaminen on kuitenkin ammattikentällä ollut aina epävar-

maa, mihin on vaikuttanut muun muassa luovien alojen projektimainen toiminta (ks. O'Brien ja Kerrigan 2020). Mediatyötä tehdään usein freelancer- tai yrittäjähohjalta, mikä sisältää sekä innostavan omaehtoisuuden että rakenteellisen epävarmuuden ja prekaarisuuden piirteitä (Elefante ja Deuze 2012).

Taloudellinen pääoma ei kuitenkaan yksin määritä toimijan asemoitumista ja toimivaltaa. Kulttuurinen pääoma viittaa alalla arvostettuun osaamiseen eli esimerkiksi koulutuksessa karttuneeseen sivistykseen ja tietämykseen, omaksuttuihin arvoihin sekä taitoihin (Benson ja Neveu 2005, 3; Bourdieu 1986, 243–248; Vos 2016, 386). Median ammattikentällä arvostettua kulttuurista pääomaa ovat tällä hetkellä erilaiset digitaaliset taidot (Reyes-de-Cózar ym. 2022) sekä joustava projekti- ja yhteistoimintaosaaminen, sillä vaikka kaikki mediatyön tekijät eivät itse olisikaan moniosajia, heidän tulee ymmärtää toistensa työtapoja ja verkostoja (Bilton 2011, 38). Mediatyön moninaisia osaamisvaatimuksia on yhä vaikeampi täyttää koulutuksessa (ks. O'Brien ja Kerrigan 2020). Siksi ammattikentällä voi kartuttaa kulttuurista pääomaa myös harjoitteluilla, monipuolisella työkokemuksella (emt.) tai saamalla alan sisäistä tunnettuutta ja julkista arvostusta, kuten palkintoja (Vos 2016, 391) ja vertaisten huomiota (Deuze 2007, 241).

Sosiaalinen pääoma puolestaan viittaa niihin resursseihin, joita muodostuu, kun yksilöt toimivat erilaisten verkostojen ja ryhmien jäseninä rakentaen tuttavuuksia ja yhteyksiä, joita toimijat voivat hyödyntää kentällä toimiessaan (Bourdieu 1986, 248). Median ammattikentällä tämä tarkoittaa osallisuutta erilaisissa työ- ja ammattiyhteisöissä. Journalismissa verkostojen merkitys korostuu työllistymisessä mutta myös päivittäisessä toimitustyössä, koska niissä karttuva sosiaalinen pääoma helpottaa myös juttuaiheiden äärelle pääsyä (Lehtonen 2013, 76–77).

Erilaisten pääomien epätasaisen jakautumisen vuoksi median ammattikenttä hahmottuu myös hierarkkisenä, jolloin sen voi ajatella rakentuvan sisäkkäisistä kehistä. Median ammattikentällä on arvostettu ja taloudellisesti vakaa ydin, jossa toimivilla on muita enemmän valtaa määrittää kentän arvoja ja tapoja (ks. Nölleke ym. 2022, 323; Deuze 2007, 100). Ytimen ympärillä on kehiä, joilla arvostus, vakaus ja määrittelyvalta pienenevät sitä mukaa mitä ulommista kehistä on kyse. Tämän lisäksi median ammattikentän liepeillä on niin sanottuja perifeerisiä toimijoita, jotka toimivat pääosin muilla kentillä, esimerkiksi teknologiassa tai taloudessa, mutta joiden toiminta vaikuttaa vahvasti mediatyöhön (ks. Hanusch ja Löhmann 2023).

Perinteinen, itsenäinen, prekaari ja vapaa-aikapainotteinen uraorientaatio

Määrittelemme seuraavaksi neljä erilaista uraorientaatiota eli tapaa suhtautua omaan työuraan. Nojaamme tässä uratutkimukseen, jossa on jo pitkään kiinnitetty huomiota työelämän pirstaloitumiseen ja työurien muuttumiseen tilapäisemmiksi ja liikkuvammiksi. Tähän on vaikuttanut se, että yritysten hierarkkisuuksia on purettu ja toimintoja ulkoistettu ja että yhteiskunnat ovat ylipäättään individualisoituneet (Chin ja Rashdi 2014, 203–205). Sen sijaan, että työntekijä voisi luottaa työpaikkansa pysyvyyteen, hänen on pidettävä huolta työllistettävyydestään (*employability*) selviytyäkseen epävarmoilla työmarkkinoilla (Tee ym. 2022).

Tämä kehitys näkyy myös mediatyössä (Deuze 2007). Suomessa yksi käännekohta oli 1990-luvun lama. Sen jälkeen media- ja viestintäalan työmarkkinoiden muutosta ovat vauhdittaneet digitalisoituminen sekä 2000-luvun finanssikriisi (Nikunen 2011; Reyna 2023). Työmarkkinoiden epävarmuus on koskettanut erityisesti nuoria. Töitä saadakseen heidän on markkinoitava itseään ja kannettava huolta osaamisestaan (Lehtonen 2013) sekä sopeuduttava ”pätkätoiden ja itsensä työllistämisen kulttuuriin” (Seppänen ja Väliverronen 2014, 154). Kaikkiaan vakituisen palkkatyön asema on Suomessa kuitenkin pysynyt varsin vakaana. Vuonna 2023 palkansaajien kaikista työsuhteista 83 prosenttia oli jatkuvia ja 17 prosenttia määräaikaista (Tilastokeskus 2024b). Noin puolet palkansaajista myös sitoutuu työpaikkaansa siinä mielessä, että ei suunnittele työpaikan tai ammatin vaihtamista (Saari ja Koivunen 2017).

Urattimukseksa uraorientaatio on määritelty työuraan liittyväksi ”asenteeksi tai ajattelutavaksi” (Hall ym. 2018, 132), joka ”heijastaa tiettyjä yksilön uraan liittyviä mahdollisuuksia, olosuhteita ja uratyyppejä koskevia mieltymyksiä” (Gerber ym. 2009, 304). Se kuvaa työntekijän tulevaisuuteen suuntautuvaa asennetta ja suhtautumista työhön ja voi siis poiketa siitä, millaiseksi työura todellisuudessa muodostuu.

Aiemmassa urattimukseksa on tyypillisesti erotettu ensinnäkin perinteinen uraorientaatio, jolle ominaista on se, että työntekijä sitoutuu yhteen työnantajaan ja vastuu urakehityksestä on paljolti työnantajalla (Gerber ym. 2009, 304). Sitä luonnehtii työpaikan pysyvyyden arvostus, sitoutuminen työpaikkaan ja tavoite edetä uralla oman työpaikan perinteiden ja hierarkioiden mukaisesti (emt.). Perinteisessä uraorientaatiossa uralla eteneminen ja palkka painottuvat enemmän kuin työn sisällöllinen palkitsevuus (Hall 2004, 4). Sitoutuminen puolestaan voi perustua työpaikkaan kohdistuvaan tunnesiteeseen tai jatkuvuuteen työntekijän ajattellessa, ettei työpaikan vaihdon tuoma hyöty ei korvaa siitä aiheutuvaa vaivaa (Saari ja Koivunen 2017, 66–71). Se voi myös liittyä työpaikan kulttuuriin, tapoihin tai arvostuksiin, joihin kuuluu ajatus pitkästä urasta saman työnantajan palveluksessa (emt.). Tiina Saaren ja Tuija Koivusen (emt. 76–80) mukaan työpaikkaan sitoutumista ylipäätään tukevat työn vaihtelevuus, kokemus sen hyödyllisyydestä, esihenkilöiden tuki ja varmuus työpaikan säilymisestä. Sitoutumista puolestaan heikentää etenkin tunne työpaikan säilymisen epävarmuudesta. Iäkkäät ovat tyypillisesti sitoutuneempia työpaikkaansa kuin nuoret. Sitoutuminen voi edelleen perustua innostumiseen omasta työstä (emt.), mutta tämä on enemmän seuraavaksi tarkasteltavan itsenäisen uraorientaation kuin perinteisen orientaation piirre.

Itsenäinen uraorientaatio eroaa luokittelussamme perinteisestä siinä, että työntekijä ottaa itse enemmän vastuuta omasta urakehityksestään. Yksittäiseen työpaikkaan sitoutumisen sijaan työntekijä sitoutuu pikemminkin itseensä ja etsii itseään kiinnostavia uramahdollisuuksia laajemmin työmarkkinoilta, jos omat toiveet eivät yhdessä työpaikassa täyty. Yhdistämme tässä artikkelissa itsenäiseen uraorientaatioon piirteitä kahdesta urattimukseksa vakiintuneesta orientaatiosta. Proteaaniselle orientaatiolle on luonteenomaista työntekijän omien arvojen ja valintojen itseohjautuvuus (Briscoe ja Hall 2006). Samoin sille on ominaista, että valinnoissa painottuvat oma aktiivisuus, työtyytyväisyys ja mahdollisesti myös kutsumus ulkoisten palkkioiden, kuten muodollisen aseman tai suuren palkan, sijaan (Hall 2004, 4). Liikkuvassa (*boundaryless*) orientaatiossa puolestaan korostuu sekä työntekijän psyykinen (*psychological mobility*) että tosiasiallinen (*physical mobility*) valmius työpaikan ja työtehtävien vaihtoon (Briscoe ja Hall 2006). Liikkuvuus voi tarkoittaa myös valmiutta

rikkoa totuttuja käytäntöjä tai halua ideoida uusia itsensä työllistämisen tapoja (Sullivan ja Arthur 2006). Michael B. Arthur ja Denis M. Rousseau (1996, 6) pitävät yhtenä liikkuvuuden muotona myös urakehityksestä tinkimistä henkilökohtaisista tai perheeseen liittyvistä syistä. Omassa luokituksessamme sijoitamme tämän piirteen kuitenkin vapaa-aikapainotteiseen uraorientaatioon.

Proteaanisen ja liikkuvan uraorientaation kuvauksissa korostuu niiden individualistinen luonne, vaikka itsenäisyys ja liikkuvuus ovat usein myös pakotettuja. Kun vakituista työtä ei saa, on omaksuttava itsenäinen rooli ja yritettävä kehittää omaa ”liikkuvuus pääomaansa” (Kaufmann ym. 2004; Reyna 2023, 1266) eli ”työllistettävyyttään” (Tee ym. 2022), mikä mahdollistaa siirtymisen uusiin työtehtäviin. Bourdieun termin kyse on ammattikentällä arvostetun pääoman kerryttämisestä oman työllistettävyyden parantamiseksi (vrt. Reyna 2023, 1267). Silloin kun työntekijä kokee itse valinneensa tällaisen toimintatavan, sitä on luonteva pitää itsenäisenä uraorientaationa. Näin ei kuitenkaan aina ole, vaan itsenäisyys voi olla työntekijälle myös pakotettua, koska tarjolla ei ole vakituista työpaikkaa, johon voisi sitoutua. Tällaisessa tapauksessa onkin parempi puhua itsenäisen orientaation sijaan prekaarista uraorientaatiosta (Elefante ja Deuze 2012; Lassila-Merisalo 2018, 865).

Tässä määrittelemämme prekaari uraorientaatio rakentuu, kun työntekijä sopeutuu työuran katkonaisuuteen ja epävarmuuteen sekä siihen, että uranäkymiä kohti ammattikentällä arvostetumpia asemia ei juuri ole. Työuraansa itsenäisesti ja prekaaristi suhtautuvilla työntekijöillä voi olla samanlainen katkonainen ammatillinen polku, mutta siinä missä itsenäisesti orientoitunut tulkitsee sen omaksi valinnakseen ja henkilökohtaisten pääomien kartuttamiseksi, tulkitsee prekaaristi orientoitunut sen ulkoa pakotetuksi jumiutumiseksi tilapäistöiden kurimukseen.

Maria Lassila-Merisalon (2018, 873) tutkimien suomalaisten toimittajastipendiaattien keskuudessa itsenäiseen (proteaaniseen) orientaatioon viittaavia asenteita oli monilla ja liikkuvuus työpaikasta toiseen koettiin myönteiseksi.⁵ Sen sijaan prekaaria asennetta ei juuri esiintynyt. Pauliina Lehtosen (2013) tutkimien nuorten suomalaistoimittajien keskuudessa puolestaan oman pätevyyden ylläpito ja itsensä markkinointi koettiin myös pakottavaksi, ja tällainen asenne tuli esiin myös omissa seurantatutkimuksessamme, minkä vuoksi otimme sen mukaan luokitteluamme.

Uraorientaation kannalta olennaista on sekini, kuinka merkittäväksi työntekijä ylipäänsä kokee työnsä ja kuinka paljon hän työn sijaan arvostaa muuta elämäänsä ja vapaa-aikaansa. Tässä on havaittu sekä jatkuvuutta että muutosta. Suomalaisten keskuudessa työn arvostus on säilynyt lähes ennallaan 1980-luvulta 2010-luvulle, mutta samalla perheen ja vapaa-ajan arvostus on kasvanut; varsinkin nuoret pitävät vapaa-aikaa tärkeänä (Pyöriä ym. 2017, 88–91). Erotammekin neljänneksi vapaa-aikapainotteisen uraorientaation, jossa korostuu työn ja vapaa-ajan sopivan suhteen tavoittelu. Vastaava orientaatio on tunnistettu myös aiemmassa uratutkimuksessa (Gerber ym. 2009, 304).

Oma kysymyksensä on se, missä määrin työntekijän tietynlainen uraorientaatio lopulta vaikuttaa siihen, millaiseksi hänen työuransa muodostuu. Tästä ei tietääksemme ole tutkittavaa. Sen sijaan tutkimuksissa on havaittu, että proteaaninen uraorientaatio korreloi positiivisesti sekä työtyytyväisyyden että omaa työllistettävyyttä koskevan arvion kanssa (Gubler ym. 2014, 27; Tee ym. 2022, 67). Judith Volmer ja Daniel Spurk (2011) puolestaan havaitsi-

vat noin sadan korkeakoulutetun saksalaisen tutkimusaineistostaan, että myönteinen asenne ammatilliseen liikkuvuuteen korreloi positiivisesti palkan suuruuden kanssa.

Seuraavaksi siirrymme artikkelimme empiiriseen osuuteen. Kuvaamme ensin tutkimuksemme osallistujajoukkoa ja tutkimusmenetelmiämme. Sen jälkeen selvitämme, millaisia olivat seurantahankkeemme osallistujien uraorientaatiot valmistumisen kynnyksellä, miten he liikkuvat median ammattikentällä kolmen vuoden aikana ja miten tarkastelujakson alun uraorientaatiot suhteutuvat ammattikentällä liikkumiseen.

Aineisto, analyysi ja menetelmät

Tässä artikkelissa raportoitavat analyysit liittyvät vuoden 2020 lopulla aloitettuun tutkimukseen, jossa seurataan 43:n tuolloin journalismia opiskelleen elämää ja työuraa kymmenen vuoden ajan.⁶ Käytämme aineistona 1) hankkeen alussa tekemäämme kyselyä, jossa osallistujia pyydettiin muun muassa kertomaan työkokemuksestaan, 2) vuoden 2021 alussa osallistujien kanssa tehtyjä teemahaastatteluja sekä 3) vuoden 2024 alussa tehtyä kyselyä, jossa kysyttiin nykyisiä ja edellisiä työpaikkoja sekä työsuhteiden laatua. Teemahaastatteluisia käsiteltiin laajasti osallistujien ammatillisia toiveita, elämäntilannetta ja käsityksiä media- ja viestintäalasta.⁷ Haastattelut tehtiin etäyhteyksin, ja ne kestivät keskimäärin noin puolitoista tuntia.

Kutsuimme tutkimukseen mukaan 29 opiskelijaa Tampereen yliopistosta ja 14 opiskelijaa Turun ammattikorkeakoulusta. Kaikki osallistajat olivat tuolloin opintojensa loppuvaiheessa: Tampereella suoritettiin tutkintoa joko journalistiikan tai visuaalisen journalismin maisteriohjelmassa ja Turussa medianomitutkintoa media-alan koulutusohjelmassa journalismiin suuntautuneena. Osallistujista 86 prosenttia oli alle 30-vuotiaita ja 72 prosenttia naisia (Ahva ym. 2022, 12). Kaikki osallistajat olivat jo ennen tutkimukseen osallistumista työskennelleet jonkin verran omalla ammattialallaan, tyypillisimmin joko journalismin tai viestinnän tehtävissä tai näissä molemmissa (emt., 26–28).

Osallistumismahdollisuudesta tiedotettiin journalistiopiskelijoille yleisesti kurssien yhteydessä ja opiskelijoiden verkostoissa, mutta tämän lisäksi kutsuja lähetettiin myös yksilöviestein. Tutkittavilta pyydettiin suostumukset osallistua tutkimukseen ja heille kerrottiin, mitä tutkimukseen osallistuminen tarkoittaa, millaisia aineistoja ja henkilötietoja heistä kerätään ja miten niitä käsitellään. Osallistujille luvattiin, että tutkimuksesta raportoidaan osallistujien anonymiteettiä kunnioittaen. Osallistujille kerrottiin myös oikeudesta keskeyttää seurantaan osallistuminen. Tätä kirjoitettaessa he kaikki ovat edelleen hankkeessa mukana.

Tässä artikkelissa tarkastelemme osallistujien sijoittumista ammattikentälle vuosien 2020 ja 2023 lopussa sekä heidän uraorientaatioitaan vuoden 2021 alussa. Ammattikentälle sijoittuminen on määritelty kyselyjen ja teemahaastattelujen perusteella. Uraorientaatioiden analyysi perustuu vuoden 2021 teemahaastatteluaineistoon.

Teimme uraorientaatioita koskevan analyysin kolmessa vaiheessa. Teemoittelimme litteoidut haastattelut ensin Atlas.ti-ohjelman avulla. Sen jälkeen valitsimme tarkempaan analyysiin teemat, jotka koskivat tulevaa urakehitystä, työn ja muun elämän suhdetta, tulevaisuutta koskevia huolia, pelkoja ja toiveita sekä omaa tulevaisuutta koskevia yleisempiä skenaarioita.⁸ Kolmanneksi luokittelimme nämä teemat kolmen eri muuttujan avulla.

Ensimmäinen muuttuja koskee osallistujan tavoittelemaa ammattialaa, joko 1) journalismia, 2) viestintää, 3) yleisesti media- ja viestintäalaa tai 4) myös jotain muuta alaa. Toinen muuttuja kuvaa sitä, halusiko osallistuja työskennellä 1) palkansaajana, 2) freelancerina tai yrittäjänä vai 3) eikö hänen puheessaan korostunut kumpikaan näistä vaihtoehdoista. Kolmas muuttuja koskee yleisemmin osallistujan suhdetta työhön. Se koodattiin sen mukaan, korostuiko haastateltavan puheessa 1) oma urakehitys ja ammatillinen kunnianhimo, 2) työpaikan ja työolojen vakaus, 3) vapaa-ajan, perheen ja ihmissuhteiden tärkeys työhön verrattuna vai 4) ammatillisen identiteetin etsintä ja vaihtoehtoiset ammatilliset polut.

Koodauksen luotettavuus varmistettiin niin, että kaksi eri tutkijaa koodasi jokaisen osallistujan haastattelut. Koodausten yhdenmukaisuus ammattialaa koskevan muuttujan osalta oli 72 prosenttia, työsuhteen luonnetta koskevan muuttujan osalta 81 prosenttia ja työn roolia koskevan muuttujan osalta 74 prosenttia. Eri tavalla koodatut tapaukset käytiin läpi ja korjattiin niin, että koodaus muodostui mahdollisimman johdonmukaiseksi. Eri tavalla koodattuja tapauksia oli kaikkiaan 31, ja niistä 16:ssa muutettiin ensimmäisen koodaajan tekemää ratkaisua.

Ammattikentälle sijoittumista ja sillä liikkumista tarkastelimme profiloimalla osallistujia. Sijoittuminen median ammattikentälle (eikä jollekin muulle kentälle) edellytti joko sitä, että yksilön ansioista pääosa kertyi media- ja viestintäalan töistä tai sitä, että hän opiskeli kyseisiin töihin valmistavassa koulutusohjelmassa päätoimisesti. Muut keskeisimmät kriteerit ammattikentälle sijoittumisessa olivat ammatillinen asema, viikkotyöaika ja työsuhteen luonne (palkansaaja/yrittäjä/freelancer/harjoittelija).

Osallistujat sijoitettiin ammattikentän eri kehille sen mukaan, missä määrin he olivat saavuttaneet työllään erilaisia pääomia muihin verrattuna. Taloudellisen pääoman mittarina toimivat palkansaajilla ansiotulot ja yrittäjillä arvio omasta ansiotasostaan. Kulttuurisen ja sosiaalisen pääoman kertymistä arvioitiin työnantajaorganisaatioiden saaman arvostuksen (organisaation koko ja maine) ja henkilöiden oman aseman ja arvostuksen mukaan (rooli omassa organisaatiossa, tunnettuus ammattikunnan keskuudessa esimerkiksi palkittuna ammatilaisena).

Tutkimme uraorientaatioiden vaikutusta ammattikentällä liikkumiseen jaottelemalla osallistujat ensin median ammattikentällä asemiaan vahvistaneisiin (kentän ydintä kohti edenneisiin) ja kentällä joko asemansa säilyttäneisiin tai kentällä ulospäin siirtyneisiin. Tämän jälkeen katsoimme, millaisiksi uraorientaatiota kuvaavien analyysimuuttujiemme jakaumat muodostuivat kummassakin ryhmässä.

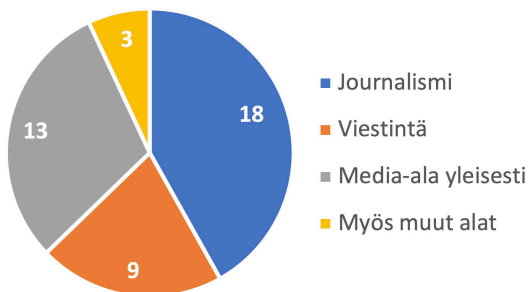
Analyysissa ei siis tarkastella orientaatioiden suhdetta osallistujien asemaan tarkastelujakson päättyessä vaan niiden suhdetta heidän liikkeeseensä kentällä eli siihen, ovatko he vahvistaneet asemiaan kentällä vai eivät. Tällä tavoin vältetään, että osallistujien erilaiset lähtöasemat ammattikentällä vaikuttaisivat tulokseen. Tarkastelutapa myös pelkistää tarkasteltavat ryhmät kahteen, mikä helpottaa vertailun tekemistä.

Näin pienellä osallistujajoukolla määrälliset tulokset kuvaavat lähinnä osallistujajoukkoa itseään, eikä tuloksia voi tilastollisessa mielessä luotettavasti yleistää kaikkiin journalistiopinnoista valmistumassa oleviin. Tässä artikkelissa määrälliset tulokset täsmentävät kuvaa oman osallistujajoukkomme koostumuksesta, ja teemme niiden nojalla myös päätelmiä uraorientaatioiden ja ammattikentällä liikkumisen välisistä suhteista. Näiden päätelmien tilastollinen todentaminen edellyttäisi kuitenkin huomattavasti laajempaa havaintoaineistoa.

Uraorientaatiot journalismia opiskelleilla vuoden 2021 alussa

Tarkastelemme seuraavaksi, millaisia tutkimuksemme osallistujien uraorientaatiot olivat heidän ollessaan valmistumassa opinnoistaan. Tarkastelumme nojaa kolmeen yllä kuvaamaamme muuttujaan, joiden avulla koodasimme vuoden 2021 haastatteluaineistoa. Jokainen muuttuja liittyy jollain tavalla edellä luonnehdittuihin uraorientaatioihin mutta kuvaa niitä omasta näkökulmastaan. Yhdessä nämä näkökulmat muodostavat kokonaiskuvan osallistujien ammatillista tulevaisuuttaan koskevista asenteista ja ajatustavoista eli heidän uraorientaatioistaan.

Journalismia opiskelleiden ammatillista mieltymystä kuvastaa se, että 43 osallistujasta 18 ajatteli vuoden 2021 alussa hakeutuvansa nimenomaan journalistiksi, yhdeksän viestijäksi, 13 yleisesti media- ja viestintäalalle ja kolme mahdollisesti kokonaan muulle ammattikentälle (kuvio 1).

Kuvio 1. Osallistujien ammatillinen mieltymys vuoden 2021 alussa

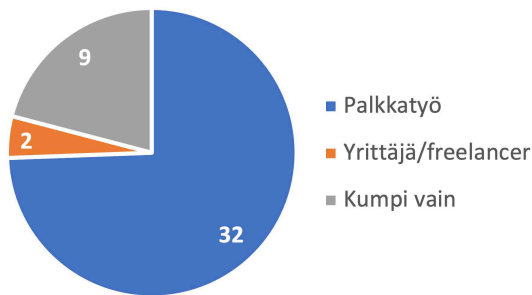
Se, että hieman yli puolet osallistujista ajattelee suuntautuvansa journalismin sijaan tai ohella jollekin muulle alalle, kertoo ammattikentän laveudesta ja siitä, että journalistikoulutuksen koetaan pätevöittävän myös muihin media- ja viestintäalan tehtäviin. Ajatus media-työstä ammattikenttää yleisesti luonnehtivana kattokäsitteenä on siis osallistujille tuttu. Monet olivatkin työskennelleet sekä journalisteina että viestijöinä, esimerkiksi kesällä toimittajana uutismediassa ja lukukauden aikana viestinnän harjoittelussa. Monet näkivät tulevaisuutensa mahdollisena sekä journalismin että viestinnän parissa.

Järjestöviestintä-, some- ja markkinointihomma, mitä tein harkassa nyt viimeksi, oli todella mielenkiintoista. Koin, että se vastasi monilta osin mun koulutusta, ja se oli helpottavaakin huomata, että lehtikuvaaja toimituksessa ei ole se ainoa ammatti, mihin tästä valmistun. [– –] Mulla on monenlaisia erilaisia urapolkuja, joita voin yhdistellä hyvinkin vapaasti. Mulla ei ehkä ole vahvaa journalisti-identiteettiä, vaan tykkään kuvajournalismista ja sitä haluaisin ensisijaisesti tehdä, mutta kaikki tämä muu on yhtä lailla kivaa ja siitä saa rahaa. (H28)⁹

Avoimuus journalismin lisäksi muillekin media- ja viestintäalan ammattiteille on myös osoitus itsenäisestä uraorientaatiosta ja valmiudesta sopeutua kulloiseenkin työpaikkatarjontaan. 2020-luvun alussa uutismedia oli jo pitkään ollut taloudellisissa vaikeuksissa ja yrittänyt

sopeutua digitaaliseen toimintaympäristöön (Grönlund 2014) samalla kun viestinnän tehtävissä työpaikkojen määrä oli lisääntynyt (Kantola ja Lounasmeri 2014; Reunanen ja Kunelius 2021, 45–46). Tutkimuksemme osallistujat arvioivatkin työmahdollisuuksien olevan viestinnän puolella paremmat kuin journalismissa, vaikka myös journalismissa synkimpien aikojen uskottiin jo olevan ohi (Ahva ym. 2022, 38–41).

Ammattialaa koskevan mieltymyksen ohella toinen tärkeä uraorientaation ulottuvuus on toive työn muodosta. Osallistujista valtaosa (32) halusi tulevaisuudessa palkkatyöhön, vain kaksi yrittäjäksi tai freelanceriksi ja yhdeksän piti mahdollisena sekä palkkatyötä että freelanceriutta tai yrittäjyyttä (kuvio 2).

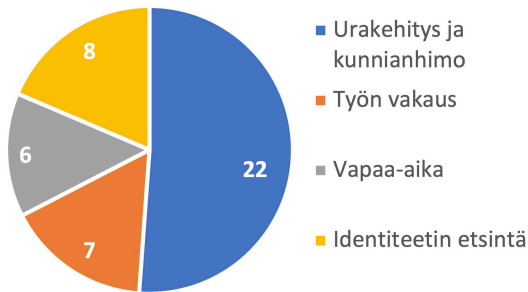
Kuvio 2. Osallistujien toive työn muodosta vuoden 2021 alussa

Yrittäjyyden ja freelanceriuden voi ajatella antavan palkkatyötä enemmän mahdollisuuksia itsenäiseen ja omien arvojen mukaiseen päätöksentekoon työssä ja uravalinnoissa ja sopivan siten palkkatyötä paremmin itsenäiseen uraorientaatioon. Sen voi ajatella mahdollistavan palkkatyötä liikkuvamman ammatillisen polun, koska yrittäjä voi muovata toimenkuvaansa työnantajan toiveista ja määräyksistä riippumatta. Yksi haastatelluista toi hyvin esiin freelanceriuden itsenäistä uraorientaatiota tukevat piirteet, joskin sitaattia voi tulkita myös prekaarisuuden näkökulmasta:

Jos haluaa keskittyä johonkin tiettyyn asiaan kunnolla, niin sitten se freelanceriksi ryhtyminen on aika realistinen vaihtoehto kaksi. [– –] Esimerkiksi just A-lehdet irtisanoi hirveän paljon ja ulkoistaa sitä toimintaa ja alkaa ostaa enemmän freelancereilta juttuja, ja niillä on vaikka useampi semmoinen aikakauslehti, jotka julkaisee pitkiä juttuja joistakin aiheista, niin että kyllä se suunta näyttää olevan se, että jos haluaa tehdä vaikka aikakauslehtijournalismia, niin sitten parhaat mahkut siihen on freelancerina. (H18)

Valtaosa osallistujista kuitenkin suosi työsuhdetta palkansaajana, mikä kertoo perinteisen uraorientaation vahvuudesta heidän keskuudessaan. Myös prekaari kokemus ulkoisesta pakosta liikkuvaan ja itse organisoituun työuraan ja osaamispääoman kerryttämiseen oli tavalista, ja vakituista työtä pidettiin yleensä katkonaista työuraa toivottavampana. Työn muodon osalta onkin ilmeistä, että perinteinen organisaatioon sitoutumista painottava orientaatio oli osallistujien keskuudessa selvästi itsenäistä ja yrittäjämäistä orientaatiota yleisempi.

Kolmas tarkastelemamme uraorientaatioulottuvuus koskee suhdetta työhön ja sen roolia elämässä. Noin puolella (22) osallistujista haastattelupuheessa painottui oma urakehitys ja ammatillinen kunnianhimo, seitsemällä työpaikan ja työolojen vakaus, kuudella vapaa-ajan ja ihmissuhteiden merkitys ja kahdeksalla ammatillisen identiteetin etsintä sekä vaihtoehdotiset ammatilliset polut (kuvio 3).

Kuvio 3. Osallistujien painottama suhde työhön vuoden 2021 alussa

Suhdetta työhön koskevan muuttujan koodaaminen oli kaikkein tulkinnanvaraisinta, koska kyse oli painotuksista. Lisäksi on otettava huomioon, että haastattelutilanteessa osallistujat saattoivat varoa antamasta itsestään liian kunnianhimoista ja johtoasemiin pyrkivää kuvaa. Toisaalta tutkimuksen ammatillisia polkuja koskeva aihe saattoi päinvastoin johdatella korostamaan ammatillista kiinnostusta ja kunnianhimoa. Joka tapauksessa kaikki osallistujat pitivät työtä tärkeänä osana elämäänsä, mutta jotkut silti korostivat toisia enemmän sitä, että jotkin muut asiat ovat vielä tärkeämpiä. Useimmat haastatelluista tavoittelivat hyvää tasapainoa mielekkään, omia kiinnostuksen kohteita vastaavan työn ja riittävän vapaa-ajan kesken. Seuraavista sitaateista ensimmäisessä on piirteitä erityisesti itsenäisestä uraorientaatiosta ja jälkimmäisessä vapaa-aikapainotteisesta orientaatiosta.

Mun omat vanhemmat on koko työuransa tehneet sellaista työtä, mistä he ei edes pidä. Se on jotenkin tosi surullista katsoa, että joka päivä olisi raahautumista. Mä haluan, että mun työ on semmoista, mihin mä oikeasti haluan mennä. Työllä on aika iso rooli mun elämässä. (H36)

Arvostan kyllä vapaa-aikaa tosi paljon, ja kyllä mulle työ on kuitenkin enemmän se, että se tuo sen toimeentulon. Toki se tuo myös rutiinia ja vaikka uusia ihmisiä elämään. (H30)

Ammatillisen identiteetin etsinnällä ja vaihtoehdoisilla ammatillisilla poluilla tarkoitettiin analyysissä omaa uravalintaa koskevaa epävarmuutta. Työn merkitystä ja työn ja muun elämän suhdetta on vaikea arvioida, jos ylipäättään on epävarma siitä, millaisia ammatillisia tavoitteita itsellä on. Vuoden 2021 alussa useimmilla osallistujista opinnot olivat vielä kesken ja oman alan työkokemus oli vähäistä, mikä osaltaan selittää epävarmuutta ammatillisesta identiteetistä. Tulevaisuutta koskevia huolia ja pelkoja tiedusteltaessa yksi mainituista huolenaiheista oli se, löytääkö ylipäättään omaa kiinnostuksen kohdettaan. Jotkut taas pelkäsivät, että kiin-

nostus alaa kohtaan hiipuu tai alavalinta osoittautuu kokonaan vääräksi. Yleensä kuitenkin ajateltiin, että omat mieltymykset selkenevät, kun työkokemusta kertyy erilaisista media- ja viestintäalan tehtävistä. Huolta herätti myös se, saako oman alan töitä, kertyykö alan pätkätöistä riittävästi tuloja tai osoittautuuko toimittajan työ niin rankaksi, että siitä ei selviydy.

No ehkä se [pelko] on se, että en löydä sitä, mulla on vielä hakusessa se, että mikä on se mun oma juttu, mitä haluan tehdä. Että vaan olen jossakin työpaikassa ja toivon, että tykkään siitä hirveästi ja tulee semmoinen kiintyminen siihen paikkaan, ja sitten sitä ei vaan tule, ja en löydä koskaan sitä mun omaa juttua. Tai sitten että en edes hoksaa sitä, että olen ehkä väärällä alalla. (H39)

Mun mielestä se maailma on jotenkin niin raaka, että en tiedä sovellunko. Pitäisi olla niin kylmäverinen, ei oikein tunnu omalta. [- -] Se työmääräkin voi olla vähän liian suuri työntekijälle. (H6)

Kaikkiaan osallistujien suhde työhön oli kuitenkin varsin myönteinen. Peräti puolella osallistujista urakehitys ja ammatillinen kunnianhimo painottuivat muita luokitusvaihtoehtoja enemmän. Ammatillinen kunnianhimo kytkeytyy selvimmin itsenäiseen uraorientaatioon mutta voi liittyä myös perinteiseen uraorientaatioon. Vahvemmin perinteistä uraorientaatiota edustaa kuitenkin työn vakauden painottaminen. Vastaavasti vapaa-ajan ja ihmissuhteiden korostaminen liittyy selvimmin vapaa-aikapainotteiseen uraorientaatioon. Ammatillista identiteettiään vielä pohtivien kokemus epävarmuus tulevasta ja itselle sopivan työn etsintä liittävät heidät lähinnä prekaariin uraorientaatioon, mikä voi kuitenkin muuttua jatkossa, kun ammatillinen kokemus lisääntyy ja näkemys omasta ammatillisesta tulevaisuudesta selkeytyy.

Liikkuminen median ammattikentällä vuoden 2020 lopusta vuoden 2023 loppuun

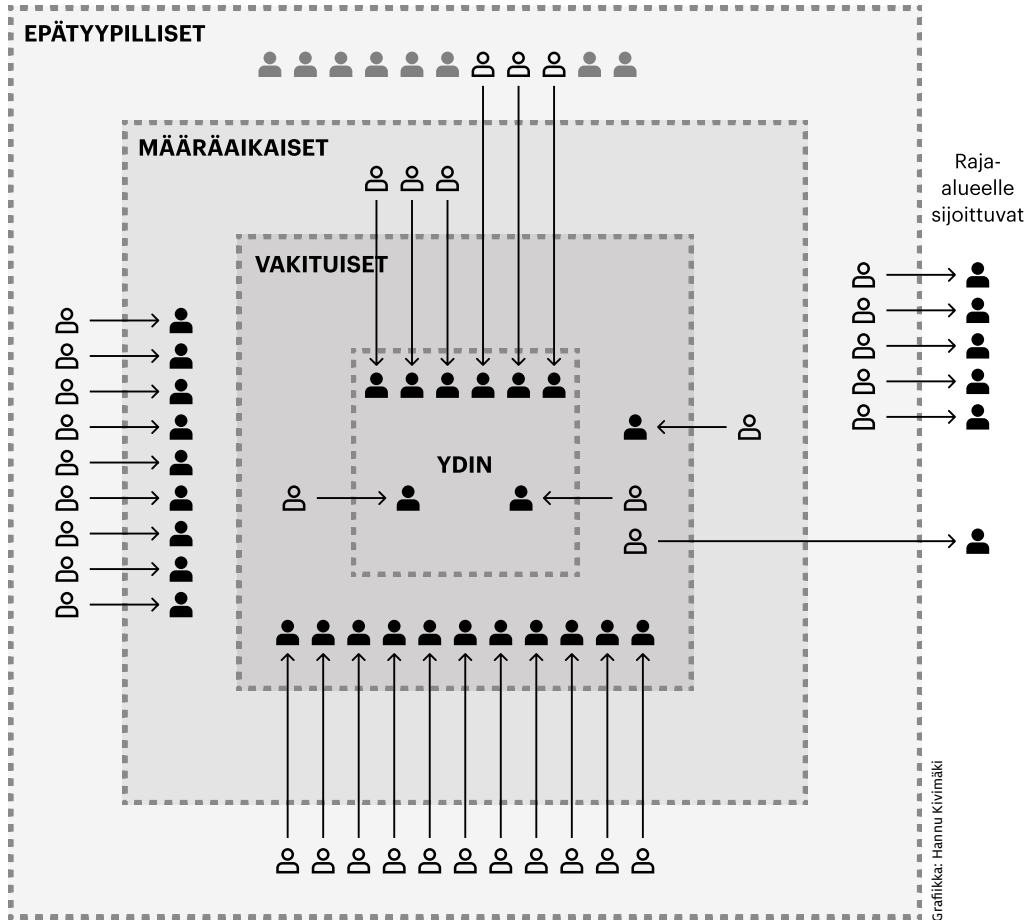
Seuraavaksi kuvaamme tutkimuksemme osallistujien liikkumista median ammattikentällä kolmen ensimmäisen seurantavuoden aikana. Tarkastelemme erityisesti sitä, miten osallistujat liikkuvat ammattikentän arvostushierarkiassa arvostetun ytimen ja sen vähemmän arvostettujen reuna-alueiden välillä.

Tutkimuksemme alkaessa koronapandemia oli vaikuttanut toimialalla ja oppilaitoksissa runsaan puolen vuoden ajan. Tutkittavamme viimeistelivät tuolloin journalismin opintojaan: Turun ammattikorkeakoulussa medianomiopiskelijat tekivät viimeisiä harjoittelujaan ja opinnäytetöitään ja Tampereen yliopistossa maisteriopiskelijat suorittivat graduseminaaria tai sitä edeltäneitä syventäviä opintoja. Kaikille osallistujille oli jo tässä vaiheessa kertynyt työkokemusta median ammattikentältä. Lyhimmillään kokemusta oli muutaman kuukauden verran, pisimillään joitakin vuosia. Yksinomaan journalismissa oli työskennellyt 37 prosenttia tutkittavamme, kun taas vain viestinnässä työskennelleiden osuus oli 26 prosenttia. Loput 37 prosenttia olivat ehtineet työskennellä useammalla kuin yhdellä median ammattikentän sektorilla.

Vuoden 2023 päättyessä tutkittaviemme ammatilliset polut olivat erkaantuneet ainakin kahdella tavalla. Valtaosa oli valmistunut joko medianomiksi tai maisteriksi ja siirtynyt kokonaan työelämään. Kuitenkin neljäsosalla opinnot olivat yhä kesken ja siirtyminen työelämään oli osittaista. Enemmistö vaikutti löytäneen median ammattikentältä oman paikkansa sikäli, että oli kolmen viime vuoden aikana työskennellyt vain yhdessä ammatissa. Toisaalta viidesosa liikkui kentällä vapaammin työskennellen median ammattikentän eri sektoreilla ja/tai myös muilla ammattikentillä. Tällä tarkastelujaksolla ainoastaan journalismissa työskennelleitä oli puolet tutkittavistamme, ja vajaa neljännes oli työskennellyt vain viestijänä.

Sijoitimme osallistajat median ammattikentän ytimeen, sitä ympäröiville kolmelle kehälle tai ammattikentän viereen tulkitsemalla kokonaiskuvaa heille kertyneestä taloudellisesta, sosiaalisesta ja kulttuurisesta pääomasta (kuvio 4). Pysyvässä, kokoaikaisessa työsuhteessa media- ja viestintäalalla oleva sijoitettiin joko ammattikentän ytimeen tai sitä ympäröivälle vakituisten kehälle. Ytimeen luokiteltiin esimerkiksi valtakunnallisessa mediassa työskentelevä journalisti ja pörssiyhtiössä työskentelevä viestijä. Molemmat heistä toimivat organisaatiossaan erityistä osaamista vaativissa tehtävissä ja olivat työroolinsa takia olleet ammatti- ja yleisjulkisuudessa. Lisäksi heidän kuukausiansionsa ylittivät selvästi ammatin keskitason: journalistin palkka oli 4 600 euroa ja viestijän 5 000 euroa. Kentän ytimessä oleva nauttii siis keskimääräistä paremmasta palkasta, ja hänen työnantajansa on alansa keskeisiä toimijoita. Hän on edennyt organisaatiossaan esihenkilö- tai asiantuntijatehtävään tai on saavuttanut tunnettuutta ammattikunnan keskuudessa muun muassa hänelle työstä myönnettyjen palkintojen ja medianäkyvyytensä takia. Ytimen ympärille vakituisten kehälle sijoitettu ei edellä mainittuja kriteerejä täytä. Epätyypillisessä työsuhteessa media- ja viestintäalalla oleva sijoitettiin joko määräaikaisten tai epätyypillisten kehälle. Määräaikaisen työsuhte on kokoaikainen ja kausityötä pitkäkestoisempi, kun taas epätyypillisten kehällä on vuosilomasijaisia, harjoittelijoita, osa-aikatyöntekijöitä, nollatuntisopimuksella olevia ja itsensä työllistäviä freelancereita ja toiminimiyrittäjiä. Media- ja viestintäalalla yrittäjänä tai freelancerina toimivan voisi sijoittaa myös vakituisten kehälle tai kentän ytimeen, mutta kenenkään tutkittavamme yritystoiminta tai freelancerius ei ollut vielä niin vakiintunutta tai menestyksestä, että he olisivat edenneet epätyypillisten kehältä. Ammattikentän viereen sijoitettu saa pääosan tuloistaan joko muulla alalla työskentelystä tai etuuksina, kuten työttömyysturvana.

 sijoittuminen 2020 lopussa
  sijoittuminen 2023 lopussa
  sijoittuminen pysynyt samana
 - - - ammattikentän häilyvät rajat

Kuvio 4. Osallistujien liikkuminen median ammattikentällä vuoden 2020 lopusta vuoden 2023 loppuun

Valtaosa tutkimuksemme osallistujista sijoittui vuoden 2020 lopussa ammattikentän uloimalle kehälle, eli he olivat työskennelleet kesätoimittajina tai harjoittelijoina kausiluonteisesti tai tehneet työvuoroja nollatuntisopimuksella tai ottaneet vastaan toimeksiantoja freelance-rina. Tällaisia työn tekemisen muotoja kutsutaan epätyypillisiksi, vaikka ammattikentälle pyrkivien opiskelijoiden keskuudessa ne ovat mitä tyypillisimpiä tapoja "saada jalkaa oven väliin". Tutkimukseemme osallistuvat olivat tuolloin vielä pääasiallisesti opiskelijoita, jotka rahoittivat elämänsä opintotuella ja ansiotuloilla. Epätyypillisessä asemassa ammattikentällä olevien osuus osallistujistamme oli 81 prosenttia. Vakaampiin asemiin ammattikentälle yltäneistä määräaikaissa työsuhteissa oli tarkastelujakson alussa viisi osallistujaa (12 %) ja vakituissa työsuhteissa kolme osallistujaa (7 %). Näitä kolmea ammattikentällä eniten edennyttä yhdisti

se, että kaikki suorittivat maisteriopintoja Tampereella. Tosin kaksi heistä oli ikään kuin palannut takaisin opiskelijaksi tultuaan valituksi journalistiikan maisteriohjelmiaan.

Tutkimuksemme osallistujat jakautuivat seuraavien kolmen vuoden aikana varsin tasaisesti median ammattikentän ytimeen ja sitä ympäröiville kehille. Vuoden 2023 lopussa ytimeen luokiteltiin joka viides osallistuja (19 %), eli he olivat edenneet työurallaan arvostetuissa organisaatioissa esihenkilö- tai asiantuntijatehtäviin ja/tai saavuttaneet tunnettuutta laajemmin ammattikunnan keskuudessa. Hieman edellistä joukkoa suurempi osuus (28 %) työskenteli vakituisissa työsuhteissa, mutta ilman laajempaa tunnettuutta ja sellaisessa työnantajaorganisaatiossa, joka ei kuulunut median ammattikentän keskeisiin toimijoihin. Määräaikaisissa ja kokoaikaisissa työsuhteissa työskenteli joka viides (21 %) osallistujista, ja lähes vastaava osuus (19 %) työskenteli epätyypillisissä työsuhteissa eli kausityöntekijöinä, osa-aikaisella työ sopimuksella tai nollatuntisopimuksella tai freelancerina. Vuoden 2023 päättyessä kuusi tutkimuksemme osallistujaa (14 %) hankki pääasiallisen toimeentulonsa muulta kuin median ammattikentältä. Aineistomme perusteella nuorten miesten urakehitys on nopeampaa kuin naisilla. Kokonaisjakaumaan nähden miesten osuus vakituisten kehällä on selvästi suurempi ja naisten osuus korostuu epätyypillisten kehällä.¹⁰

Kuvio 4 tiivistää myös tutkimuksemme osallistuvien liikkumisen median ammattikentällä 2020-luvun ensimmäisinä vuosina. Kaksi kolmasosaa osallistujista on edennyt median ammattikentällä kohti ydintä eli pysyvämpiin työsuhteisiin. Osa heistä on mahdollisesti saavuttanut palkalla tai muulla tavalla mitattavaa erityistä arvostusta omassa organisaatiossa ja ammattiyhteisössä, mutta valtaosin kyse on kesätöiden ja harjoittelujaksojen vaihtumisesta vakituiseksi ja määräaikaisiksi työsuhteiksi. Sen sijaan kolmasosa osallistujista ei ole kolmessa vuodessa edennyt median ammattikentällä, vaan on pysynyt paikallaan kausi- ja osa-aikatöissä tai siirtynyt median ammattikentän viereen saaden pääosan ansioistaan muusta kuin media- ja viestintäalan työstä. Osin kyse on ollut vapaaehtoisuudesta ja yksilön omista valinnoista. Mediatyötä ei haluttu tehdä kuin korkeintaan sivutoimisesti tai kausiluonteisesti. Ammatillisiin polkuihin voivat vaikuttaa myös yhteiskunnassa vallitsevat rakenteelliset tekijät, kuten opiskelijoiden työssäkäynnin yleistymisen, naisten ja nuorten ylikorostuminen määräaikaisina työntekijöinä tai taloussuhdanteisiin varautuminen työvoimapuskurilla (esim. Nätti ja Pyöriä 2017, 27–31).

Uraorientaatiot ja liikkuminen median ammattikentällä

Käsitlemme seuraavaksi kolmatta tutkimuskysymystämme eli tarkastelujakson alun uraorientaatioiden suhdetta osallistujien liikkumiseen median ammattikentällä vuoden 2020 lopusta vuoden 2023 loppuun. Jaamme osallistujat kentällä kohti ydintä edenneisiin ja niihin, jotka ovat joko pysyneet paikallaan tai siirtyneet kohti kentän reuna-alueita. Kysymys on siis siitä, millä tavoin uraorientaatio opintojen ja työelämän nivelvaiheessa mahdollisesti heijastuu siihen, eteneekö osallistuja kentällä kohti arvostettuja asemia vai pysyykö hänen asemansa samana tai hakeutuuko hän mahdollisesti kentän raja-alueille tai kokonaan kentältä pois.

Tarkastelemme liikettä ammattikentällä suhteessa kuhunkin uraorientaatiota luonnehtivaan muuttujaamme. Yhteys muuttujien ja kentällä liikkumisen välillä näyttää yllättävän

vähäiseltä. Yksinomaan journalismiin orientoituneet ovat edenneet ydintä kohti vain hieman muita yleisemmin (taulukko 1). Median ammattikenttä vaikuttaakin siinä mielessä homogeeniselta, että journalistikoulutus näyttää tuottavan kentän eri ammattialoille orientoituneille suhteellisen samanlaiset etenemismahdollisuudet.

Taulukko 1. Ammatillinen mieltymys 2021 ja siirtymät ammattikentällä vuoden 2020 lopusta vuoden 2023 loppuun

	Yksinomaan journalismiin orientoituneet	Muulla tavoin orientoituneet	Yhteensä	
			%	N
Ydintä kohti edenneet	72	64	67	29
Paikallaan pysyneet tai ulospäin siirtyneet	28	36	33	14
Yhteensä (%)	100	100	100	
Yhteensä (N)	18	25		43

Käsitys osallistujajoukon ammatillisten suunnitelmien ja ammattikentällä liikkumisen suhteesta tarkentuu jaotteleamalla muuten kuin yksinomaan journalismiin orientoituneita: Ilman tarkkaa päämääräammattia media- ja viestintäalalle pyrkivistä 77 prosenttia on edennyt kohti ammattikentän ydintä. Vastaava luku yksinomaan viestijän ammattiin tähänneiden keskuudessa on 67 prosenttia. Vuoden 2021 haastatteluissa kolme osallistujaa piti mahdollisena alanvaihtoa ammattikentän ulkopuolelle. Heistä yksikään ei ole edennyt median ammattikentällä ydintä kohti. Nämäkin tulokset kertovat ammattikentän yhtenäisyydestä ja siitä, että avoimuus kentän eri ammatteja kohtaan on kentällä eduksi, kun taas epävarmuus kentällä pysymisestä ylipäättään on omiaan johtamaan kentän laiduille tai sen ulkopuolelle.

Toinen näkökulmamme median ammattikentällä liikkumiseen on osallistujan toive siitä, haluaako hän mieluummin työskennellä palkansaajana kuin freelancerina tai yrittäjänä. Näissäkin ryhmissä ydintä kohti edenneiden ja muiden osuudet ovat hyvin samantapaiset (taulukko 2). Tuloksesta voi päätellä ainakin sen, että median ammattikentällä menestyminen ei välttämättä edellytä yrittäjämäistä asennetta ja valmiutta itsensä työllistämiseen.

Taulukko 2. Toive työn muodosta 2021 ja siirtymät ammattikentällä vuoden 2020 lopusta vuoden 2023 loppuun

	Tavoitteena vain palkkatyö	Yrittäjyys tai freelancerius mahdollisia	Yhteensä	
	%	%	%	N
Ydintä kohti edenneet	69	64	67	29
Paikallaan pysyneet tai ulospäin siirtyneet	31	36	33	14
Yhteensä (%)	100	100	100	
Yhteensä (N)	32	11		43

Vaikka voisi olettaa, että urakehityksen ja kunnianhimon painottuminen suhdetta työhön koskevassa orientaatioissa ennustaisi etenemistä ammattikentän ydintä kohti, tätä painottaen ero keskimääräiseen on hyvin pieni (taulukko 3). Huomionarvoista on silti se, että ammattikentän ytimeen asti yltäneistä kahdeksasta osallistujista peräti seitsemän haastattelu-puheessa korostui urakehitys ja ammatillinen kunnianhimo. Myöskään työn vakautta tai perhettä ja vapaa-aikaa painottaneiden liike kentällä ei suuresti poikkea keskimääräisestä. Ainoastaan ammatillisen identiteetin epävarmuuden korostuminen uraorientaatioissa näyttää työuran alkuvaiheessa selvästi heijastuvan kentällä asemoitumiseen. Amatillista identiteettiään vielä etsineistä vain reilu kolmannes (37 %) oli edennyt kentällä ydintä kohti, kun keskimäärin osallistujien keskuudessa osuus on noin kaksi kolmannesta (67 %).

Taulukko 3. Osallistujien painottama suhde työhön 2021 ja siirtymät ammattikentällä vuoden 2020 lopusta vuoden 2023 loppuun

	Urakehitys ja kunnianhimo	Työn vakaus	Perhe ja vapaa-aika	Identiteetin etsintä	Yhteensä	
	%	%	%	%	%	N
Ydintä kohti edenneet	73	71	83	37	67	29
Paikallaan pysyneet tai ulospäin siirtyneet	27	29	17	63	33	14
Yhteensä (%)	100	100	100	100	100	
Yhteensä (N)	22	7	6	8		43

Vuoden 2021 haastatteluissa esitetyt näkemykset ammatillisista mieltymyksistä, palkkatyön tai yrittäjyyden mielekkyydestä ja työn toivotusta roolista eivät siis näytä juurikaan antavan viitteitä siitä, kuka etenee median ammattikentällä ydintä kohti ja kuka jää kentän laitamille epävakaisiin pätkätöihin tai jopa siirtyy kokonaan toiselle ammattikentälle. Ainoa selvä poik-

keus tästä on omaa ammatillista identiteettiä koskeva epävarmuus. Hieman konkreettisemmin tarkastellen osallistujien vuoden 2021 alussa esittämät näkemykset ovat kuitenkin ennustaneet seuraavien vuosien ammatillisia polkuja. Esimerkiksi palkkatyö oli ensisijainen vaihtoehto useimmille haastatelluille, ja palkkatyön vetovoima näkyi myös vuosien 2021–2023 ammatillisissa poluissa: vain ani harva oli ottanut vastaan toimeksiantoja, ja hekin työsuhteiden ohessa. Vastaavasti vuoden 2021 haastatteluissa vain joko journalismiin tai viestintään orientoituneet olivat paria poikkeusta lukuun ottamatta sijoittuneet suunnitelmiensa mukaisesti juuri joko journalistiksi tai viestijäksi.

Päätelmät

Olemme tässä artikkelissa tarkastelleet Tampereen yliopistossa ja Turun ammattikorkeakoulussa journalistikoulutuksen saaneiden orientoitumista ja sijoittumista media- ja viestintäalalle. Olemme päivittäneet ja konkretisoineet käsitystä median ammattikentästä ja sen kehillä liikkumisesta kenttäteorian (esim. Bourdieu 1987; 2005) ja uratutkimuksen (esim. Gerber ym. 2009) käsitteiden avulla. Näitä elementtejä ja empiirisiä tuloksia yhdistämällä tutkimuksemme tulokset lieventävät radikaaleimpia tulkintoja median ammattikentän muutoksesta (vrt. Deuze 2007).

Orientaatioiden näkökulmasta media- ja viestintäala näyttää lavealta kentältä, jolla eri ammattien rajat ovat suhteellisen väljiä ja jolla journalistikoulutus tarjoaa mahdollisuuden erilaisiin ammatillisiin polkuihin. Vaikka kaikki tutkimuksemme osallistujat olivat opiskelleet journalismia, silti noin puolet piti opintojensa loppuvaiheessa mahdollisena sijoittumistaan johonkin muuhun media-alan ammattiin, kuten viestijäksi. Mediatyön tekeminen ja eri ammatteihin hakeutuminen näyttävät siis tulokkaiden näkökulmasta mahdollisilta, kuten Deuze (2007) on kuvannut.

Tästä väljyydestä huolimatta useimmat osallistujista kuitenkin halusivat yksinomaan joko journalismin tai viestinnän ammatteihin. Lisäksi kolmen vuoden nivelvaiheessa nämä valinnat näyttävät vakiintuvan niin, että lopulta vain harvat tekevät samanaikaisesti tai vuorotellen sekä journalismin että viestinnän töitä ja kokemusta erilaisista mediatuotannon töistä on vain muutamalla osallistujalla. Vaikka osallistujat siis selvästi tunnistivat ammattialojen rajat ylittävän mediatyön mahdollisuuden orientaatioissaan, he kuitenkin lopulta suuntautuivat vain yhdelle ammattialalle. Rajoja ylittävälle mediatyölle ollaan avoimia, mutta ensimmäisinä työvuosina tehdyt alavalinnat näyttävät avaavan uusia työmahdollisuuksia juuri valitulla alalla.

Kun journalismin opiskelijoiden orientaatioita tarkastelee uratutkimuksen jaottelujen perusteella (esim. Gerber ym. 2009; Gubler ym. 2014; Hall ym. 2018), perinteiselle uraorientaatiolle ominainen pyrkimys työsuhteen vakauteen ja halu työskennellä palkkatyössä itsensä työllistämisen sijaan tulivat selvästi esiin. Työsuhteista toivottiin pitkiä, ja katkonaisuus koettiin tyypillisesti prekaarin uraorientaation mukaisesti ulkoa pakotetuksi. Toki osallistujista oli tunnistettavissa myös itsenäisen uraorientaation piirteitä. Palkka ja elanto eivät yksin riitä työn motivoijaksi, vaan työn halutaan olevan merkityksellistä sekä itselle että yleisemmin. Tässä osallistujamme muistuttavat muita nuoria työntekijöitä (Pyöriä ym. 2017, 88–91; Siltala

2020, 121–122). Osallistujat myös selvästi ymmärsivät työkokemuksen kartuttavan heidän henkilökohtaista ammatillista pääomaansa, niin osaamista kuin kentällä muodostuvia kontakteja ja verkostoja.

Osallistujamme eivät myöskään halua työn olevan liian vaativaa tai raskasta ja haluavat sen jättävän tilaa myös muille elämän osa-alueille. Uraorientaatioiltaan vapaa-aikapainotteisiksi voi kuitenkin luonnehtia vain muutamia osallistujia. He painottivat muita enemmän ihmisuhteiden ja vapaa-ajan merkitystä, mutta silti myös he halusivat työnsä olevan kiinnostavaa ja suhtautuivat siihen motivoituneesti. Luokittelussamme noin puolet osallistujista painotti haastatteluissa urakehitystä ja kunnianhimoa muita työhön suhtautumisen osa-alueita enemmän. Silti useimmat muistakin asennoituivat työhönsä vakavasti ja halusivat edetä urallaan. Kaikkiaan yleisvaikutelmaksi muodostuu kuitenkin tietynlainen turvallisuushakuisuus. Vaikka mahdollisuuksia yksilöllisiin irtiottoihin olisi esimerkiksi yrittäjänä, tämä ei tyypillisesti houkuttellut ainakaan tarkastelemassamme opintojen ja työelämän nivelvaiheessa.

Tutkimuksemme mukaan opintojen ja työelämän nivelvaihe näyttää varsin pitkältä. Työelämässä oli oltu vaihtelevasti jo opintojen ohessa, ja neljänneksellä osallistujista opinnot olivat tarkastelujakson päättyessä vielä kesken. Siirtymä opinnoista työelämään oli asteittaista, mihin on voinut vaikuttaa myös koronapandemia. Samalla tutkimuksemme osoittaa, että eteneminen median ammattikentän ydintä kohti ei välttämättä vaadi vuosikausien näyttöjä, vaan eteneminen voi olla varsin nopeaa. Vakituisen työsuhteen saaminen oli kuitenkin suhteellisesti tarkasteltuna tavanomaisempaa miehille kuin naisille. Kaikkiaan tutkittavistamme kaksi kolmasosaa liikkui vuosien 2021–2023 aikana median ammattikentällä ydintä kohti, eli urakehitys noudatteli mallia, jossa harjoittelujen ja vuosilomasijaisuuksien kautta edetään pidempiin määräaikaisiin ja lopulta vakituisiin työsuhteisiin. Arviomme mukaan lähes viidennes tutkittavistamme on jo saavuttanut median ammattikentällä sellaisen tunnettuuden ja arvostuksen, että heidän voi katsoa kuuluvan kentän ytimeen. Se, että on muutamassa vuodessa edennyt esimerkiksi esihenkilö- ja asiantuntijatehtävään alan isoimmissa tai muuten arvostetuimmista organisaatioissa, kertoo media- ja viestintäalan erityisestä luonteesta. Media-ammateissa on mahdollista hyvinkin nopeasti kerryttää kentällä arvostettua taloudellista, kulttuurista ja sosiaalista pääomaa.

Toki kolmasosa tutkittavistamme oli vuoden 2023 lopussa median ammattikentän ulkokehällä tai sen ulkopuolella. Näissä tapauksissa oli useimmiten kyse yksilön omasta valinnasta. Esimerkiksi siitä, että oma ammatti olikin löytymässä muualta kuin media- ja viestintäalalta, tai siitä, että katkonaiset työsuhteet olivat osoittautuneet parhaaksi vaihtoehdoksi senhetkessä elämäntilanteessa.

Tulostemme mukaan opintojen loppuvaiheen uraorientaatio ei lopulta näytä juuri ennustavan sitä, eteneekö kolmen vuoden aikana kohti ammattikentän ydintä vai ei. Ainoastaan oman ammatillisen identiteetin epävarmuus ja erityisesti alan vaihdon pohdinta selvästi heikensivät todennäköisyyttä edetä kohti ammattikentän vakaampia asemia. Suuntautuminen viestintään tai journalismiin ei näytä vaikuttavan tähän eikä myöskään orientaatio joko palkkatyöhön tai itsensä työllistämiseen. Nämä tulokset ovat jälleen osoitus ammattikentän avoimuudesta journalistikoulutuksen saaneille.

Lopuksi on syytä muistuttaa, että tarkastelimme kentällä siirtymisiä vain kentällä arvostettujen pääomien kokoamisen näkökulmasta. Osa osallistujista selvästi halusikin edetä urallaan

kohti arvostettuja asemia, ja usein nämä arvostetut asemat koetaan myös työn sisällön osalta kiinnostaviksi ja palkitseviksi. Aina näin ei kuitenkaan ole. Jotkut osallistujista myös tinkivät mahdollisuuksista vakiinnuttaa asemaansa ammattikentällä voidakseen tehdä sisällöllisesti itselle mieluisampaa työtä. Lisäksi tutkimuksen osallistujista valtaosa oli vielä vuoden 2023 lopussakin työuran alussa, jossa erilaisia mahdollisuuksia tunnusteltiin ja jossa tulevaisuus vaikutti vielä avoimelta. Välittömistä taloudellisista eduista tai vakiintuneesta asemasta tinkimisen kiinnostavamman, joskin epävarmemman työn hyväksi voi tulkita investoinniksi, joka ehkä mahdollistaa toisenlaisten ammatillisten pääomien keräämisen ja siten ammatillisen aseman vahvistumisen myöhemmin tulevaisuudessa.

Tutkimuksemme rajoitteena voi pitää sen pientä ja kahteen korkeakouluun rajoittunutta osallistujajoukkoa. Tulostemme perusteella ei siis voi tehdä yleistettäviä päätelmiä suomalaisesta median ammattikentästä tai journalismin korkeakouluopiskelijoista. Seuranta-asetelmansa ansiosta tutkimuksemme kuitenkin kertoo konkreettisella tavalla ammattikentällä toimimisen mahdollisuuksista. Tulevien vuosien seurannalla voimme myös tutkia, onko nyt tarkasteltu opintojen ja työelämän nivelvaihe se tekijä, joka tuottaa osallistujien orientaatioihin perinteisyyttä, ammatillisiin polkuihin prekaarisuutta ja kentällä liikkumiseen nopeampaisuutta, vai ovatko nämä median ammattikenttää yleisemmin määrittäviä tekijöitä.

Kiitokset

Haluamme kiittää tutkimuksemme osallistujia sitoutumisesta hankkeeseen. Lisäksi kiitämme Tampereen yliopiston Tutkimuskeskus Tarun journalismin tutkimuksen ryhmää sekä Media & viestinnän toimituskuntaa ja arvioitsijoita hyödyllisistä kommentteista.

Rahoitus

Artikkeli perustuu Helsingin Sanomien Säätiön rahoittamaan hankkeeseen Toimittajien yksilöllistyvät polut: Laadullinen seurantatutkimus.

Viitteet

- 1 Suomen Lehdistö 27.5.2021. "Ville Blåfield siirtyi kolme vuotta sitten toimittajan töistä viestintätoimistoon. Pimeälle puolelle, entiset kollegat naureskelivat. Hän piti viikon päiväkirjaa siitä, millaista työ on – ja onko se uhka journalismille?" <https://journalisti.fi/artikkelit/2021/05/ville-blfield-siirtyi-kolme-vuotta-sitten-toimittajan-tist-viestinttoimistoon-pimelle-puolelle-entiset-kollegat-naureskelivat-hn-piti-viikon-px/>; Suomen Lehdistö 16.6.2020. "Journalismin jättäneet: Merkityksellistä työtä tehdään muuallakin kuin mediassa ja alalla olisi parannettavaa johtamisessa." <https://suomenlehdisto.fi/journalismin-jattaneet-merkityksellista-tyota-tehdään-muuallakin-kuin-mediassa-ja-alalla-olisi-parannettavaa-johtamisessa/>
- 2 Ruotsinkielistä tutkintokoulutusta journalismista annetaan Helsingin yliopiston alaisuudessa toimivassa Svenska social- och kommunalhögskolanissa.
- 3 Tiedot voi poimia opetushallituksen tilastopalvelu Vipusesta, ks. <https://vipunen.fi/fi-fi/amk/Sivut/Hakeneet-ja-hyv%C3%A4ksytyt.aspx>
- 4 Journalistiliitto. 2024. Ammattimaisuuden määrittäminen. <https://journalistiliitto.fi/fi/jasenyys/jaseneksi-journalistiliittoon/ammattimaisuuden-maarittaminen/>
- 5 Stipendiaatit olivat uransa keskivaiheilla olevia toimittajia, jotka opiskelivat stipendikautensa ajan tunnetuissa yliopistoissa ulkomailla.
- 6 Hankkeemme menetelmällinen viitekehys on laadullinen seurantalutkimus, jossa samoja ihmisiä, yhteisöjä tai instituutioita seurataan pitkän aikajakson ajan tietyin väliajoin, tyypillisesti haastatteluja, havainnointia ja visuaalisia menetelmiä hyödyntäen (Dobrow ja Weisman 2021; McLeod ja Thomson 2009; Nikander 2014). Se tuottaa tiheää aineistoa ihmisten elämästä ja heidän sijoittumisestaan osaksi yhteiskuntaa sekä valottaa tilastojen sokeita pisteitä (Nikander 2016).
- 7 Haastatteluaineisto on kuvattu laajemmin hankkeemme ensimmäisessä tutkimusraportissa (Ahva ym. 2022).
- 8 Tulevaisuuskenaarioita koskevaksi teemaksi poimimme suoraan yhden haastatteluosion. Muut teemat koostuvat Atlas.ti-ohjelmalla koodatuista tekstikatkelmista.
- 9 Käytämme tässä pelkistetympiä haastateltavia yksilöiviä koodeja kuin samaan aineistoon perustuvassa tutkimusraportissamme (Ahva ym. 2022).
- 10 Tutkimuksemme osallistujista 72 prosenttia on naisia ja 26 prosenttia miehiä. Osallistujissa on myös yksi muunsukupuolinen. Ytimeen edenneiden keskuudessa sukupuolijakauma noudattaa koko aineiston jakaumaa. Sen sijaan vakituisten kehällä naisten osuus on 58 prosenttia ja miesten 42. Epätypillisten kehällä naisten osuus on 88 prosenttia ja miesten 12.

Kirjallisuus

- Ahva, Laura, Milla Järvipetäjä, Kari Koljonen, Samuel Raunio ja Esa Reunanen. 2022. *Lähtöjä median ammattipoluille: Journalismia opiskelevien käsityksiä media- ja viestintäalan ammasteista sekä omasta tulevaisuudestaan alalla*. Tampere: Tampereen yliopisto ja Turun ammattikorkeakoulu. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-2259-5>
- Arthur, Michael B. ja Denis M. Rousseau. 1996. "Introduction: The boundaryless career as a new employment principle." Teoksessa *The Boundaryless Career. A New Employment Principle for a New Organizational Era*, toimittaneet Michael B. Arthur ja Denis M. Rousseau, 3–20. Oxford: Oxford University Press.
- Benson, Rodney ja Eric Neveu. 2005. "Introduction: Field theory as a work in progress." Teoksessa *Bourdieu and the Journalistic Field*, toimittaneet Rodney Benson ja Eric Neveu, 1–28. Cambridge: Polity.
- Bilton, Chris. 2011. "The management of the creative industries." Teoksessa *Managing Media Work*, toimittanut Mark Deuze, 31–42. Thousand Oaks: SAGE.
- Bourdieu, Pierre. 1986. "The forms of capital." Teoksessa *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education*, toimittanut J. G. Richardson, 241–258. New York: Greenwood Press.
- Bourdieu, Pierre. 1987. *Sosiologian kysymyksiä*. Tampere: Vastapaino.
- Bourdieu, Pierre. 2005. "The political field, the social field and the journalistic field." Teoksessa *Bourdieu and the Journalistic Field*, toimittaneet Rodney Benson ja Eric Neveu, 29–47. Cambridge: Polity.
- Briscoe, Jon P. ja Douglas T. Hall. 2006. "The interplay of boundaryless and protean career: Combination and implications." *Journal of Vocational Behavior* 69 (1): 4–18. <http://dx.doi.org/10.1016/j.jvb.2005.09.002>
- Chin, Wong Siew ja Roziyah Mohd Rasdi. 2014. "Protean career development: Exploring the individual, organizational and job-related factors." *Asian Social Science* 10 (21): 203–215. <https://dx.doi.org/10.5539/ass.v10n21p203>
- Deuze, Mark. 2007. *Media Work*. Cambridge: Polity.

- Dobrow, Shoshana R. ja Hannah Weisman. 2021. "Only time will tell: Conducting longitudinal research on careers." Teoksessa *Research Methods in Careers*, toimittaneet Wendy Murphy ja Jennifer Tosti-Kharas, 164–190. Cheltenham: Edward Elgar.
- Elefante, Phoebe Harris ja Mark Deuze. 2012. "Media work, career management, and professional identity: Living labour precarity." *Northern Lights* 10 (1): 9–14. https://doi.org/10.1386/nl.10.1.9_1
- Fisher, Caroline. 2017. "Re-assessing the 'public's right to know': The shift from journalism to political PR." *Journalism Studies*, 18 (3): 358–375.
- Gerber, Marius, Anette Wittekind, Gudela Grote ja Bruno Staffelbach. 2009. "Exploring types of career orientation: A latent class analysis approach." *Journal of Vocational Behavior* 75 (3): 303–318. <https://doi.org/10.1016/j.jvb.2009.04.003>
- Grundström, Elina. 2020. *Journalismin tukeminen koronakriisin aikana. Selvityshenkilön ehdotus*. Helsinki: Liikenne- ja viestintäministeriö. Luettu 3.10.2024. <https://valtioneuvosto.fi/hanke?tunnus=LVMo22:00/2020>
- Grönlund, Mikko. 2014. "Sanomalehtien liiketoiminta ja toimintaympäristö 2000-luvulla." Teoksessa *Sanomalehti uudessa mediamaaisemassa*, toimittanut Katja Lehtisaari, 34–43. Helsinki: Taloudellinen tiedustustoimisto.
- Gubler, Martin, John Arnold ja Crispin Coombs. 2014. "Reassessing the protean career concept: Empirical findings, conceptual components, and measurement." *Journal of Organizational Behavior* 35 (S1): S23–S40. <https://doi.org/10.1002/job.1908>
- Hall, Douglas T. 2004. "The protean career: A quarter-century journey." *Journal of Vocational Behavior* 65 (1): 1–13. <https://doi.org/10.1016/j.jvb.2003.10.006>
- Hall, Douglas T., Jeffrey Yip ja Kathryn Doiron. 2018. "Protean careers at work: Self-direction and values orientation in psychological success." *Annual Review of Organizational Psychology and Organizational Behavior* 5: 129–156. <https://doi.org/10.1146/annurev-orgpsych-032117-104631>
- Hanusch, Folker ja Kim Löhmänn. 2023. "Dimensions of peripherality in journalism: A typology for studying new actors in the journalistic field." *Digital Journalism* 11 (7): 1292–1310. <https://doi.org/10.1080/21670811.2022.2148549>
- Järvipetäjä, Milla, Kari Koljonen, Samuel Raunio, Esa Reunanen ja Laura Ahva. 2024. *Siirtymä median ammattikentällä. Journalismia opiskelleiden valintoja ja ajatuksia opintojen ja työelämän nivelvaiheessa*. Tampere: Tampereen yliopisto ja Turun ammattikorkeakoulu. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-3293-8>
- Kantola, Anu ja Lotta Lounasmeri. 2014. "Viestinnän ammatillaiset promoootioyhteiskunnassa: aktivisteja ja ajatusjohtajia." *Media & viestintä* 37 (3): 3–21. <https://doi.org/10.23983/mv.63041>
- Kaufmann, Vincent, Manfred Max Bergman ja Dominique Joye. 2004. "Motility: Mobility as capital." *International Journal of Urban and Regional Research* 28 (4): 745–756. <https://doi.org/10.1111/j.0309-1317.2004.00549.x>
- Korhonen, Valma. 2020. *Journalisteista viestijöiksi: Miten journalistin ammatti-identiteetti soveltuu viestintätehtäviin?* Pro gradu -tutkielma. Tampere: Tampereen yliopisto. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:tuni-202004294344>
- Laaksonen, Salla-Maaria ja Mikko Villi. 2022. "Editorial: New forms of media work and its organizational and institutional conditions." *Media and Communication* 10 (1): 1–4.
- Lassila-Merisalo, Maria. 2018. "'I changed my life's course': The Impact of the Helsingin Sanomat Foundation Fellowship on the career path of a journalist." *Journalism* 19 (6): 860–876. <https://doi.org/10.1177/1464884917714874>
- Lehtonen, Pauliina. 2013. *Itsensä markkinoijat. Nuorten journalistien urapolut ja yksilöllistävät työelämä*. Tampere: Tampere University Press. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-44-9076-7>
- Loosen, Wiebke. 2015. "The notion of the 'blurring boundaries': Journalism as a (de-)differentiated phenomenon." *Digital Journalism* 3 (1): 68–84. <https://doi.org/10.1080/21670811.2014.928000>
- Maares, Phoebe ja Folker Hanusch. 2022. "Interpretations of the journalistic field: A systematic analysis of how journalism scholarship appropriates Bourdieusian thought." *Journalism* 23 (4): 736–754. <https://doi.org/10.1177/1464884920959552>
- McLeod, Julie ja Rachel Thomson. 2009. *Researching Social Change. Qualitative Approaches*. London: SAGE.
- Mäenpää, Jenni. 2015. *Tulevaisuuden toimittajat: Journalistipiskelijoille suunnatun surveyn tuloksia Suomesta*. Tampere: Tampereen yliopisto. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-44-9940-1>
- Mäenpää, Jenni ja Laura Ahva. 2017. "Opiskelu ja työelämä journalistin ammattiin sosiaalistajina. Työkokemukseen perustuva vertailu: tulokkaat, vakiintuvat ja konkarit." *Media & viestintä* 40 (1–2): 1–23. <https://doi.org/10.23983/mv.64978>
- Nikander, Pirjo. 2014. "Laadullinen pitkäaistutkimus ja terveys." *Sosiaalilääketieteellinen Aikakauslehti* 51 (4), 243–252.

- Nikander, Pirjo. 2016. Laadullinen seuranta tutkimusevidenssin tuottajana: Postista irtisanottujen elämäntilanne. Esitelmä Eläketurvakeskuksessa. <https://www.slideshare.net/Elaketurvakeskus/laadullinen-seuranta-tutkimusevidenssin-tuottajana-postista-irtisanottujen-elmntilanne>. Julkaistu 23.2.2016, luettu 28.10.2024.
- Nikunen, Kaarina. 2011. *Enemmän vähemmällä. Laman ja teknologisen murroksen vaikutukset suomalaisissa toimituksissa 2009–2010*. Tampere: Tampereen yliopisto. <http://urn.fi/urn:isbn:978-951-44-8418-6>
- Nätti, Jouko ja Pasi Pyöriä. 2017. ”Epättyypilliset työsuhteet, epävarmuus ja liikkuvuus”. Teoksessa *Työelämän myytit ja todellisuus*, toimittanut Pasi Pyöriä, 26–41. Helsinki: Gaudeamus.
- Nölleke, Daniel, Phoebe Maares ja Folker Hanusch. 2022. ”Illusio and disillusionment. Expectations met or disappointed among young journalists.” *Journalism* 23 (2): 320–336. <https://doi.org/10.1177/1464884920956820>
- O’Brien, Anne ja Páraic Kerrigan. 2020. ”Work story: New entrants’ narrations of their aspirations and experiences of media production work”. Teoksessa *Pathways into Creative Working Lives*, toimittaneet Stephanie Taylor ja Susan Luckman, 49–66. Cham: Palgrave Macmillan.
- Paasivirta, Olli-Pekka. 2023. ”Taantuma haastoi media-alaa.” Julkaisussa Medialiiton vuosikertomus 2023, 25–28. Luettu 11.9.2024. https://www.medialiitto.fi/wp-content/uploads/2024/04/medialiitto_vuosikertomus_2023.pdf
- Pyöriä, Pasi, Satu Ojala, Tiina Saari ja Katri-Maria Järvinen. 2017. ”Nuoret työelämässä”. Teoksessa *Työelämän myytit ja todellisuus*, toimittanut Pasi Pyöriä, 81–99. Helsinki: Gaudeamus.
- Reunanen, Esa ja Risto Kunelius. 2021. *Medioitunut valta ja politiikan paluu. Kyselytutkimus suomalaisten päättäjien suhteesta mediaan 2009 ja 2019*. Tampere: Tampere University Press.
- Reyes-de-Cózar, Salvador, Marta Pérez-Escolar ja Pablo Navazo-Ostúa. 2022. ”Digital competencies for new journalistic work in media outlets: A systematic review.” *Media and Communication* 10 (1): 27–42. <https://doi.org/10.17645/mac.v10i1.4439>
- Reyna, Victor Hugo. 2023. ”Journalists as mobility agents: Labor mobilities, individualized identities, and emerging organizational forms.” *Journalism* 24 (6): 1263–1280. <https://doi.org/10.1177/14648849211058343>
- Saari, Tiina ja Tuija Koivunen. 2017. ”Työhön sitoutuminen”. Teoksessa *Työelämän myytit ja todellisuus*, toimittanut Pasi Pyöriä, 63–80. Helsinki: Gaudeamus.
- Seppänen, Janne ja Esa Väliverronen. 2014. *Mediayhteiskunta*. Kolmas, tarkistettu painos (1. p. 2012). Tampere: Vastapaino.
- Siltala, Juha. 2020. ”Nuoret henkilökohtaisen toivon ja yleisen näköalattomuuden ristivedossa.” Teoksessa *Hyvää työtä! Nuorisobarometri 2019*, toimittaneet Lotta Haikkola ja Sami Myllyniemi, 111–133. Helsinki: Valtion nuorisoneuvosto.
- Steensen, Steen ja Oscar Westlund. 2020. *What is Digital Journalism Studies?* London: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780429259555>
- Sullivan, Sherry E. ja Michael B. Arthur. 2006. ”The evolution of the boundaryless career concept: Examining physical and psychological mobility.” *Journal of Vocational Behavior* 69 (1): 19–29.
- Tee, Poh Kiong, Tat-Huei Cham, Mei Peng Low ja Teck-Chai Lau. 2022. ”The role of perceived employability in the relationship between protean career attitude and career success.” *Australian Journal of Career Development* 31 (1): 66–76. <https://doi.org/10.1177/10384162211021940>
- Tilastokeskus. 2024a. Joukkoviestintätalasto. Luettu 11.9.2024. https://pxhopea2.stat.fi/sahkoiset_julkaisut/joukkoviestintatilasto/html/suomoo00.htm
- Tilastokeskus. 2024b. Työvoimakatsaus 14.3.2024. Luettu 23.5.2024. <https://stat.fi/julkaisu/clno1x1oukcgdocutlb210vup>
- Volmer, Judith ja Daniel Spurk. 2011. ”Protean and boundaryless career attitudes: Relationships with subjective and objective career success.” *Zeitschrift für ArbeitsmarktForschung* 43, 207–218. <https://doi.org/10.1007/s12651-010-0037-3>
- Vos, Tim. 2016. ”Journalistic fields.” Teoksessa *The SAGE Handbook of Digital Journalism*, toimittaneet Tamara Witschge, Chris Anderson, David Domingo ja Alfred Hermida. London: SAGE.
- Waisbord, Silvio. 2013. *Reinventing Professionalism: Journalism and News in Global Perspective*. Cambridge: Polity.
- Ylhävuori, Tarmo. 2021. *Viestijät journalistien tontilla? Korkean modernin arvomaailma osana journalismin ja valtionhallinnon viestinnän välistä rajatyötä*. Pro gradu -tutkielma. Tampere: Tampereen yliopisto. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:tuni-202104263603>
- Ziliacus-Tikkanen, Henrika, Jaana Hujanen ja Maarit Jaakkola. 2016. ”Finnish journalism students. Stable professional ideals and growing critique of practice.” Teoksessa *Becoming a Journalist*, toimittaneet Jan Fredrik Hovden, Gunnar Nygren ja Henrika Ziliacus-Tikkanen, 127–142. Göteborg: Nordicom.

Journalism students' career orientations and their movements in the professional media field

The professional media field seems to have become so flexible and blurred that also career paths of media and communications professionals have become more individual and scattered. In this article, we examine the situation from the point of view of those who recently have got their degree in journalism. We describe the career orientations of 43 Finnish journalism students when they were finishing their studies, and we follow their career paths from the end of 2020 to the end of 2023. We also analyze how their career orientations relate to their actual movements in the professional media field. Our data comprises of thematic interviews and surveys among the participants. The theoretical framework combines Bourdieu's classic field theory with concepts of career theory and more recent features of professional media field. Our results show that the participants acknowledged their opportunities to change from one profession to another, for example, from journalism to communications. However, they still mostly wanted to stay within only one profession. Most of them also preferred paid employment rather than self-employment. Even though the career paths could mostly be characterized as precarious, many participants still advanced even surprisingly fast towards the esteemed center of the professional field. The career orientations at the graduation phase seemed not greatly affect how the participants proceeded in the hierarchy of the professional field.

KEY WORDS: journalism, field theory, journalism students, media work, professional media field, communications professionals, career orientation

Kirjoittajat

Esa Reunanen, YTT, yliopistotutkija

Esa Reunanen on yliopistotutkija Tampereen yliopiston informaatioteknologian ja viestinnän tiedekunnassa. Hän tutkii uutismedian käyttöä sekä nuorten toimittajien ammatillisia polkuja.

Laura Ahva, YTT, apulaisprofessori

Laura Ahva työskentelee Tampereen yliopiston viestintätieteiden tutkimuskeskus Tarussa, informaatioteknologian ja viestinnän tiedekunnassa, jossa hän vetää journalismin tutkimuksen ryhmää. Hän toimii akatemiaturkijana journalismin hajaantumista tutkivassa projektissaan ja johtaa Toimittajien yksilöllistyvät polut -hanketta yhdessä yliopistotutkija Esa Reunasen kanssa.

Kari Koljonen, YTT, yliopistonlehtori

Kari Koljonen työskentelee journalistiikan yliopistonlehtorina Tampereen yliopiston informaatioteknologian ja viestinnän tiedekunnassa. Koljonen toimii opintosuuntansa harjoittelukoordinaattorina ja tutkii nuorten toimittajien urapolkuja ja ammatillisia arvoja.

Milla Järvipetäjä, YTM, väitöskirjatutkija, tutkimusvastaava

Milla Järvipetäjä toimii Elokuvan ja median tutkimusryhmän tutkimusvastaavana sekä lehtorina Turun ammattikorkeakoulussa. Työssään Järvipetäjä on keskittynyt tutkimus- ja kehittämishankkeisiin sekä verkkopedagogiikan kehittämiseen. Hänellä on asiantuntemusta kehittämis- ja tutkimusprojekteista johtajana, koordinaattorina ja tutkijana. Hän on tutkimuksissaan kiinnostunut median ja kasvatustieteiden rajapinnoista.

Samuel Raunio, FM, koulutus- ja tutkimuspäällikkö

Samuel Raunio on media-alan koulutus- ja tutkimuspäällikkö ja tutkija Turun ammattikorkeakoulussa. Hän on toinen Turun AMK:n tutkijoista Toimittajien yksilöllistyvät polut -hankkeessa. Hän on edustanut Turun ammattikorkeakoulua toimittajakoulutuksen neuvottelukunnassa vuodesta 2012 alkaen.